

*др Димитрије Кулић,
професор Правног факултета у Нишу*

РЕВОЛУЦИЈА И ФЕДЕРАТИВНИ ПОРЕДАК

Стварање Југославије као савезне-федеративне државе и заједнице био је незаобилазни и готово једини пут за успешан исход народно-ослободилачког устанка и револуције, за решење класног и националног питања у Југославији.

Изградња савезне државе, као федерације уједињених малих народа Југославије, значило је искуство свих малих народа, да разједињени, усамљени и испарцелисани у оквиру својих уских националних граница, у борби за заштиту од великих држава, не би могли да обезбеде себи сигурност, интегритет и просперитет и лако и брзо постали би плен сваке веће силе.

У окупираној Европи, у току фашистичке окупације за време другог светског рата, услови за самосталну одбрану сваког појединог народа Југославије, поготову, били су изузетно тешки, нарочито ако се има у виду, да је концепт окупације Југославије био заснован на разједињавању југословенских народа, на њиховом међусобном супротстављању, сејању национализма и националне мржње, као повољног услова по окупатора да окупиране народе савлађује и држи у покорности.

Класно и национално ослобођење и национална еманципација југословенских народа нужно је подразумевала промену носилаца власти, промену класних односа у структури новог друштва и будуће државе, без којих, нити питање власти, нити национално питање не би могли бити решени.

Политичко решење националног питања, према томе, могло је бити решено искључиво и само на промењеној класној основи, на питању власти, као првом и основном питању револуције, у оном смислу, како је Маркс истицао да „ни Мађар, ни Италијан, ни Пољак, ни Ирац, не могу бити слободни док радник буде роб”.

Ова Марксова мисао је толико пута потврђена у историји социјалистичких револуција које су после њега уследиле и које су остварене. Ово је потврдила и наша револуција.

За осиромашене, пауперизоване народе Југославије, никаква национална заједница није могла значити, нити данас може значити, ако би радни човек било које националности и даље био стављен у ропске — експлоататорске односе у каквим су били народи Југославије у бившој држави. Зато је чин самоопредељења у Југославији остварен на пи-

тања класне борбе, на решењу питања власти као одлучујућег питања револуције, без чијег решења не би могло бити решено ни национално питање. На тој класној основи борбе за власт радног народа у Југославији успоставља се револуционарни федеративни поредак, као услов како за ослобођење земље, тако и за решење националног питања.

Приступајући југословенској револуцији за ослобођење од окупатора, за стварање југословенске федерације, југословенски народи су својим припадништвом оружаног борби остварили чин самоопредељења. Самоопредељење југословенских народа је значило како борбу против свих окупатора, тако и борбу против свих националистичких структура које су се супротстављале југословенском револуционарном федеративном поретку и које су кроз програм Хитлерове Немачке настојале да цепају Југославију и да је националистички разједињују.

Револуционарни услови ослободилачког рата у Југославији и по облику и по садржини били су адекватан и оригиналан чин самоопредељења. Ти услови захтевали су кад то друкчије није било могуће у „плебисцитарном“ и класичном „гласачком“ смислу да се ово уставно право човека оствари, да се оно изрази као револуционарни чин приступања југословенској револуцији и ослободилачкој борби, када народ устаје и када ово право народ сам себи даје.

Овај пут стварања југословенског револуционарног као федеративног поретка на основу којег је у процесу револуције и народноослободилачког устанка вршено уједињавање југословенских народа у нову федеративну државу, потврдило је оригиналност револуције и стварање југословенске социјалистичке државе, која није настајала нити из претходне буржоаске унитарне државе која је била срушена чином окупације, нити из неке претходне конфедеративне заједнице или било какве државне заједнице. Нова социјалистичка држава није настајала из државе. Она је настајала и стварана из друштвеног бића — из народа.

Југословенска савезна држава је створена у току револуције на основу једног новог односа између народа, једног револуционарног поретка који се још у револуцији и народноослободилачком устанку конституисао у федеративну структуру и федеративни поредак, будући да је и сама револуција изражавала свој федеративни симисао и садржај.

Грађен на федеративном принципу, револуционарни поредак наоружаног и ненаоружаног народа остваривао је задатак и премису револуције на тај начин, што се сваки народ у Југославији за своје ослобођење није изоловао и националистички затварао и одвајао, и што се за своје ослобођење и за успостављање власти на територији своје републике односно покрајине борио и за ослобођење свих југословенских народа, као што су се и сви други југословенски народи борили за ослобођење сваког од њих. Ослобођење свога народа од фашизма и решење националног питања сваког појединог народа, било је условљено ослобођењем других народа и решавањем националног питања других народа Југославије. То је био услов и програм југословенског револуционарног — федеративног поретка који је превазилазно противречне односе међу нацијама у Југославији, што је био једини услов за победу и за постојање данашње југословенске федеративне државе. Наша револуција је превазилазила националистичке, националносепаратистичке и егоистичке позиције за парцелизацију оружане и политичке борбе у на-

ционалним оквирима, у којој би борби сваки народ засебно и одвојено организовао своје националне војске, борбу за власт и национално ослобођење.

Националистичка и сепаратистичка платформа оружане борбе ишла би само на руку контрареволуцији. Организована контрареволуција на подлози национализма лакше би могла да уноси неповерење у издешен, усамљен и неорганизован отпор, неголи кад је он уједињен, повезан као јединствен. Фетишизација и идеологизација ослободилачке борбе сваке нације посебно и одвојено у току револуције криле би у себи потенцијалну опасност да се класна борба за власт подреди само тзв. „националним интересима“, чиме би се изгубио класни као основни смисао социјалистичке револуције. Национални проблеми и национални односи па и национално питање у Југославији у процесу револуције се, при томе, нису могли бранити националистички.

У томе смислу, Титова визија братства и јединства дубоко је у себи садржавала узајамну повезаност југословенских народа у целини и остваривање југословенске револуције као целине. То је био марксистички приступ, смисао и појава специфичног пута југословенске револуције. Федеративни састав југословенског револуционарног поретка, био је пут и облик настајања нове југословенске државе као федеративне државе у којој су дефинитивно брисане разлике и поделе нација на угњетачке и угњетене, на привилеговане и потчињене.

Услови и потребе револуције у заједничкој борби за власт, зато, налагали су да се војнички, стратешки и тактички потези и активности револуције према потреби „селе“ из једног у други део Југославије, да се војнички-ослободилачки и револуционарни састав и поредак наоружаног народа пребацује из једног дела у други део Југославије, из једне покрајине у другу. Југославија је била једно јединствено подручје револуционарне борбе на којем су све националности заједно, екстериторијално и интернационалистички стварале нову Југославију. То је, у ствари, и био процес уједињавања југословенских народа.

У таквом концепту и току стварања југословенског револуционарног као федеративног поретка, овај поредак је нужно био сукобљен са национализмом, као основном идејном платформом фашизма и класног непријатеља. Зато национализам у току револуције и народноослободилачког устанка није могао да нађе место у револуционарном поретку.

Национализам и шовинизам нису никада ни били карактеристика нације, нити је национализам био интерес било које нације. Национализам је увек био производ одређених структура, политичког шпекулисања и своју подлогу је имао не на националном него пре свега на класном, групном или појединачном интересу. Национализам је ницао на хегемонији, на затварању и изолацији народа од народа и на манипулисању народом ради одређених интереса.

У колико су национализам и шовинизам добијали шире размере, онда је то увек била последица смишљеног и организованог утицаја одређених структура, које су пропагандом и другим средствима само за одређено време могли да утичу на свест и вољу појединих слојева, међу којима су ширили национализам и тиме стварали шовинизирану хистерiju. У ствари, национализам и шовинизам су били средство сопствених слабости њихових заговорника. Зато је социјалистичка револуција

у Југославији нужно морала да руши сваку националистичку појаву и њене носиоце.

Социјалистичка револуција у Југославији, према томе, ни национално питање није могла решавати националистички. Револуција у Југославији је, истина, још на своме почетку имала визију будуће федеративне заједнице на подлози постојања различитих народа и народности, које су у новој федеративној држави требало да остваре свој национални територијални интегритет и просперитет.

Међутим, револуционарни процес у Југославији није вођен на нацији нити преко нације. Нова југословенска држава је као федеративна заједница створана на питању власти као основном питању револуције и народноослободилачког устанка. Социјалистичка Југославија је створана кроз народноослободилачке одборе, као специфичне југословенске револуционарне комуне и као истинске народне власти. То је био услов и снага револуције, која је победила и која је могла да окупи тако бројне и различите народе и народности, да их уједини и усмери кроз заједничку борбу за решавање и њиховог националног питања. За социјалистичку револуцију у Југославији и за њен поредак није било битно, нити је то уопште било значајно да ли је појединац, који је добровољно приступио устанку и револуцији, припадао овој или оној нацији. За народноослободилачки устанак и револуцију било је битно какав је однос човека према устанку и револуцији. Било је битно како се он политички опредељивао, да ли је био за власт радничке класе и осталих радних слојева који се кроз народноослободилачки фронт заједничко боре за стварање социјалистичке државе, или је био против тога. У настајању народне власти и у стварању југословенског револуционарног као федеративног поретка међу припадницима тога поретка националне разлике нису имале битан утицај.

Југословенски народи су се удружили у Федерацију не само ради заштите у ратним условима као заједничког интереса за одбрану од фашизма, него и за успостављање таквог федеративног система који је требало уједињеним народима у послератном развоју да обезбеди миран будући бољи живот и просперитет сваког појединог народа и Југославије као целине. Тако је југословенски федерализам настајао и као императив будућег заједништва и као његов услов.

Социјалистичке републике и аутономне покрајине у Југославији нису створане за конзервацију и зачување нације и националног. Социјалистичке републике и аутономне покрајине стварне су и за превазилажење нација и националног. Оне су створане и за превазилажење противречности међу њима, за њихово све веће зближавање у сваком погледу и посебно у будућности, за изградњу истинског хуманизма, братства и човекољубивости у заједничком напору чувања и јачања битно — водеће улоге радничке класе, изградње слободног заједничког демократског као федеративног поретка.

Стварање сваке поједине социјалистичке републике и аутономне покрајине је, у ствари, био услов и плод југословенског федеративног феномена. Свака поједина република и аутономна покрајина су резултат и садржина федеративног чина југословенске револуције и будућности сваке од њих у југословенској федерацији, а не неке посебне изоловане и отуђене структуре која је „саму себе“ стварала и ствара. У том сми-

слу, југословенски федерализам још у своме почетном облику кроз стварање револуционарног-федеративног поретка, па и касније, није био, нити је могао бити израз и облик сепаратног или било каквог апстрактног национализма, нити збир различитих национализама.

Југословенски федеративни револуционарни поредак био је од утицаја за изградњу савременог политичког система СФРЈ. У том смислу, говорећи о савременом политичком систему Југославије академик Јован Борбевић каже:

„Политички систем Југославије није националистички ни у романтично народњачком ни у националистичком југословенском смислу. Федерација се све више конституише као добровољно уједињење суверених народа и као југословенска заједница радног народа. Таква федерација мора да превазилази и републички национализам и сваки облик интегралног националистичког и квазинационалистичког југословенства“(1).

Федеративни карактер југословенског револуционарног покрета је незаобилазана компонента за савремени и будући развој југословенске федерације.

SUMMARY

THE REVOLUTION AND THE FEDERAL ORDER

The Yugoslav federal state was created during the socialist revolution on the basis of a new relation between peoples — a revolutionary movement which in the people's liberalization uprising and revolution constituted into a federal structure and federal order. This was the marxist approach in the sense and form of a specific road of the Yugoslav revolution, the road and form of the creation of the new Yugoslav federal state.

The act of self-determination in Yugoslavia was realized on the question of class struggle, on the solution of the question of power as the decisive question of the revolution. On that class basis of the struggle for power of the working people of Yugoslavia the revolutionary order as a federal order was established.

Joining the Yugoslav revolution for the liberation from the occupiers, for the creation of the Yugoslav Federation, the Yugoslav peoples, with thier joining of the armed struggle, have realised the self-determination of liberation, when the people uprise and when they give this right to themselves.

Tito's vision of brotherhood and unity held deep within it the mutual link of the Yugoslav peoples in the Yugoslav-revolutionary federal order and revolution as a whole.

The creation of every particular republic and province was, in effect, the condition and result of the Yugoslav federal phenomena, the result and content of the federal act of the Yugoslav Federation, and not some separate, isolated, alienated structure, which creted and creates „itself“.

The creation of our socialist republics and provinces was not for conserving of nations, but also for surpassing the contradictions among them, for thier getting together and uniting in the development of a democratic self-management order.

(1) Јован Борбевић, *Политички систем, Савез удружења правника Југославије*, 1967, стр. 458.

RÉSUMÉ

LA RÉVOLUTION ET LE SYSTÈME FÉDÉRATIF

L'Etat fédératif yougoslave a été créé au cours de la révolution socialiste sur la base d'une relation nouvelle entre les peuples, sur la base d'un système révolutionnaire qui s'est constitué en structure fédérative et en système fédératif déjà au cours de l'insurrection de libération nationale et de la révolution. C'était une approche marxiste, le sens et l'émergence d'une voie spécifique de la révolution yougoslave, la voie et la forme de la parution de nouveau Etat fédératif yougoslave.

L'acte de l'autodétermination a été réalisé en Yougoslavie sur la question de la lutte des classes, solution du problème du pouvoir en tant que problème décisif de la révolution. C'est sur cette base de classe de la lutte pour le pouvoir du peuple travailleur de Yougoslavie qu'a été établi le système révolutionnaire en tant que système fédératif.

Adhérant à la révolution yougoslave pour la libération des occupants, pour la création de la Fédération yougoslave, les peuples yougoslaves ont réalisé, par leur participation à la lutte armée, l'acte d'autodétermination et de libération, lorsque le peuple se soulève et qu'il s'octroie lui même ce droit.

La vision de fraternité et d'unité de Tito contenait profondément en soi le rattachement mutuel des peuples yougoslaves en un système révolutionnaire fédératif yougoslave intégral et révolution en tant qu'intégrité.

La formation de chaque république et province à part était en réalité la condition et le résultat du phénomène fédératif yougoslave, résultat et contenu de l'acte fédératif de la fédération yougoslave et non d'une structure à part, isolée, aliénée, qui s'est créé et se crée „elle même”.

La création de nos républiques et provinces socialistes n'a pas été faite pour conserver les nations, mais aussi pour surmonter les contradictions entre elles, pour leur rapprochement et unification dans l'édification du système autogestionnaire démocratique.